

گفت‌وگوی صبا با شیلان صلاح، نمایش نامه‌نویس با مطالعه، به سرزمین سرسبز کودکان قدم گذاشتیم

احمدرضا حجاززاده
نقد

شیلان صلاح از بهترین و پرکارترین نویسندگان کشور است. گرچه او در رشته دندان پزشکی تحصیل کرده ولی سال‌هاست که به عنوان شاعر، نویسنده، نمایشنامه‌نویس و فیلمنامه‌نویس فعال بوده و تاکنون در این زمینه آثار بسیاری تألیف و منتشر کرده است. علاوه بر این، صلاح تاکنون کتاب‌های بسیاری را برای بچه‌ها نوشته و همچنین نگارش فیلم‌نامه‌هایی برای سینما، رادیو و تلویزیون بخشی از کارنامه حرفه‌ای اوست. با «شیلان صلاح» گفت‌وگویی درباره فعالیت‌های هنری و ادبی‌اش داشتیم.

شما در رشته دندان پزشکی تحصیل کرده‌اید. چطور سر از نویسندگی و شاعری برای کودکان و نوجوانان در آوردید؟

من فعالیت هنری را در دوران کودکی با نقاشی و نوازندگی سازهای مختلف آغاز کردم و در نوجوانی به سرودن شعر روی آوردم. در واقع مدت‌ها قبل از این که دندان پزشکی بشوم، شاعر بودم و این نتیجه زیستن در یک خانواده فرهنگی بود. پدرم (حسن صلاح، منقح به سوران) از شعرای نامی کرد بود و مادرم معلم دبستان. پدرم که اولین استاد ادبیات من بود، همیشه با دوستانش جلسات ادبی برگزار می‌کرد و در رادیو به عنوان مجری - کارشناس، برنامه‌هایی پیرامون ادبیات فولکلور اجرا می‌کرد. مادرم (فرح ائنی عسری) متولد شیراز بود و در انگلستان در رشته آموزش کودکان استثنایی تحصیل کرده بود. او آموزگاری خلاق و فعال بود و کتابخانه‌ای در مدرسه (در محله تهرانپارس) داشت که من کتابدارش بودم. گاهی در نمایش‌های مدرسه‌ای که مادرم کارگردانی می‌کرد، بازی می‌کردم. ناگفته نماند در دوران دبیرستان در تهران دوره‌های آموزش بازیگری را سپری کردم.

نوشتن را ابتدا با چه گونه‌ای آغاز کردید؟ شعر کودک یا نمایشنامه و داستان؟

هیچ کدام! با شعر بزرگسال. شعر کودک حوزه‌ای تخصصی از ادبیات است. همان طوری که یک چشم‌پزشک باید اول پزشکی بخواند و بعد تخصص چشم-پزشکی بگیرد، اغلب یا بهتر است بگویم همگی شاعران کودک و نوجوان پیش از فعالیت در حوزه کودک و نوجوان، شعر بزرگسال می‌سروده‌اند، زیرا سرودن شعر برای کودک و نوجوان به مراتب کار سخت‌تری است و حداقل دانش لازم برای ورود به این عرصه، آشنایی داشتن با اصول و مبانی شعر و تسلط بر انواع قالب‌های شعر فارسی است.

آیا برای نمایش نامه‌نویسی و فیلم‌نامه‌نویسی دوره آموزشی

گذرانده‌اید؟

بله، دوره‌های نمایش نامه‌نویسی استاد ایوب آقاخانی و دوره‌های آنلاین فیلم-نامه‌نویسی استاد فریدون فرهودی را گذراندم. البته کتاب‌های فراوانی را در این راستا مطالعه کرده‌ام و از نقد و نظر بسیاری از استادان اهل فن بهره برده‌ام. در رابطه با ورودم به حوزه نمایشنامه‌نویسی کودک و نوجوان گفتنی است گرچه از کودکی به هنرهای نمایشی علاقه‌ای وافر داشتم اما سال‌های طولانی تحصیل، کار درمانی و تدریس خارج از مرکز باعث شد فضای تئاتر تهران دور بمانم. در بدو حضور در فضای تئاتر حرفه‌ای برای مدتی تنها به سرودن شعر برای نمایشنامه‌های کودک و نوجوان می‌پرداختم اما خوشبختانه با تجربه‌هایی که پس از سال‌ها فعالیت به عنوان شاعر کودک و نوجوان کسب کرده بودم و با تلاش، مطالعه و گذراندن دوره‌های آموزشی موفق شدم به سرزمین سرسبز نمایش نامه‌نویسی کودک و نوجوان نیز قدم بگذارم و به‌طور مستقل برای بچه‌ها نمایش نامه بنویسم.

برای نوشتن نمایشنامه و فیلمنامه‌ها، آیا دغدغه خاصی دارید که بخواهید درباره آن بنویسید یا در برخورد با بچه‌ها و مردم، سوژه‌هایی می‌کنید؟

معمولاً دغدغه‌ای شخصی است که در برخورد با جامعه در من شکل می‌گیرد، ولی گاهی هم سفارشی مطرح می‌شود که هم‌سو با این دغدغه‌هاست و می‌تواند انگیزه را برای نوشتن دوچندان کند.

به نظر تان یک نمایشنامه خوب برای کودکان چه ویژگی‌های خاصی دارد؟

در دنیای ادبیات کودک و نوجوان اگر هم بر فرض محال، شاعر یا نویسنده‌ای اثرش را با اهداف آموزشی به نگارش در نیاید، حداقل اتفاقی که رقم می‌زند اینست که سلیقه زیبایی‌شناسی کودک را شکل می‌دهد و مخاطب را با قالب شعر، داستان یا نمایش آشنا می‌کند. با توجه به نظریه تئاتر پداگوژیک، نمایش برای کودکان عمدتاً رویکردی آموزشی دارد و صرفاً نباید آن را سرگرم‌کننده دانست. در حالی که تئاتر بزرگسالان در کنار سرگرم‌کنندگی، بر نقد مسائل روز تأکید دارد و به ندرت رویکرد آموزشی می‌یابد.

به کدام یک از نوشته‌های خود علاقه و تعلق خاطر بیشتری دارید؟

کتاب «پنکه‌جان شوت من کن»، چون در این کتاب نوع منحصر به فردی از شعر طنز را، چه از نظر فرم و چه از حیث محتوا، برای مخاطب نوجوان ارائه داده‌ام. کاریکاتورهای زیبایی این کتاب، کار دوست هنرمند لاله

ضیایی است که جزو معدود کارتون‌نویس‌هایی است که عمدتاً برای مخاطب کودک و نوجوان کار می‌کند. این مجموعه شعر از دو بخش تشکیل شده: بخش نخست که گزیده‌ای از اشعار طنز است که با توجه به مشکلات روزمره نوجوانان سروده شده و بخش دوم (بیژن نامه) که به درگیری‌های بامزه شخصیت نوجوانی به نام بیژن با سوسک‌های خانه می‌پردازد که به نظرم برای مخاطب امروز سرگرم‌کننده و جذاب است.

آیا وقتی یک کارگردان تصمیم به اجرای متن شما می‌گیرد، به عنوان نویسنده کنار او و گروه قرار می‌گیرید یا تولید اثر را کاملاً در اختیار نگاه و اندیشه کارگردان می‌گذارید؟

چون در دو سه سال اخیر اکثر کارهای من در شهرستان‌ها اجرا شده، متأسفانه نتوانسته‌ام در جلسات تمرین یا حتی برای تماشای اجرای عموم در سالن نمایش حضور پیدا کنم اما دورادور با کارگردانان هم‌اندیشی و تبادل نظر می‌کنم و معمولاً هم به نتیجه‌های مطلوب می‌رسیم، چون هر اجرا یک خوانش متفاوت از متن محسوب می‌شود. در حیطه اجرا به کارگردان آزادی عمل می‌دهم اما در مورد خط اصلی داستان، شخصیت پردازی و دیالوگ‌ها خیر.

از معضلات و وضعیت فعلی نمایشنامه‌نویسی کودک و نوجوان بگویید.

عدم تدریس رشته تئاتر کودک و نوجوان در دانشگاه‌ها و آموزشگاه‌ها، کمبود منابع آموزشی و عدم توجه مترجمان به ترجمه نمایشنامه‌های کودک و نوجوان خارجی، عدم سرمایه‌گذاری ناشران برای انتشار نمایشنامه‌های کودک و نوجوان، کم‌توجهی منتقدان به نقد دراماتیک نمایش‌های کودک و نوجوان و در آخر جشنواره محور شدن تولیدات از جمله معضلات نمایشنامه‌نویسی کودک و نوجوان در روزگار ماست.

آرزوی بزرگ تان به عنوان نویسنده عرصه کودک و نوجوان چیست؟

بهبود ساختار آموزشی در مدارس و تمرکز بیشتر بر استعدادیابی و مهارت-آموزی دانش‌آموزان.

هیچ وقت رویای کارگردانی متون خودتان را داشته‌اید و سراغ آن رفته‌اید؟

خیر، دانش من از کارگردانی در حدی است که بتوانم نمایشنامه یا فیلمنامه‌ای بنویسم که قابلیت اجرا داشته باشد و اگر روزی بخواهم کارگردانی کنم، به یک نمایشنامه‌خوانی ساده جهت آگاهی‌یافتن از بازخورد مخاطب نسبت به متن محدود خواهد بود.

